

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 27

Lýsingaprisur fyri m.m.: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu

Leygardagin 13. juli 1946

Bladið verður bílagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárið

20. árg.

Samgongurnar.

I hesi tíðini hava vit nógv høyrft hetta orðið samgongu nýtt í politiskari merking. Sambands-samgongan var íðuliga havd á lofti bardagaárinu í hánarligari fatan, og hon nýttist enn. Hin parturin, hin veldigi tjóðskaparparturin í fólki okkara, hevði eisini sína samgongu. I hesari samgongu gingu Fólkaflokksmenn, ein nýggjur Sjálvstýrisflokkur, ið hevði brotið seg úr hinum gamla Sjálvstýrisflokkinum, og at endanum A. Ziska við sínum Sjálvstýris-Sosialistum — allir hesir stóðu og gingu lið um lið, øxl móti øxlum, og kravdu fullveldi fyri Føroyar. Nú siggjast at vera komnir nýggir menn aftur at samgonguni — ella sagt verður eisini, at hesir menn altíð hava verið uppi í. — Tað eru Loysingarmenninir. Thorstein Petersen hevur grein í Dagblaðnum 3. juli, har hann nevnr samgonguna millum »Fólkaflokkin, Sjálvstýrisflokkin og Loysunnarmenn, ið hevur hafteitt fast og álítandi grunnsjónarmið til felags: »Fyri Føroyum skulu Føroyingar ráða.« — Hvar eru Sjálvstýris-Sosialistarnir? Henda grein og hetta, ið framkemur har, er sera áhugavert.

Vit siggja, at Thorstein Petersen skilur her millum Fólkaflokksmenn, Sjálvstýrismenn og Loysingarmenn. Also eru Fólkaflokksmenn og Sjálvstýrismenn ikki Loysingarmenn, vilja ikki heilt frá Danmark. Loysingarmenn eru nýliga komnir fram sum serligt heiti.

Hvørji eru so hetta fyri menn? Eru tað menn, sum komnir eru úr Danmark, ella er tað hingamli Loysingarflokkurin hjá Sverra Paturssyni? Ella í triðja lagi: Eru Fólkaflokkurin og Sjálvstýrisflokkurin rívnadur og loysingarmenninir hava skilt seg frá, eins og hesin parturin hjá Sjálvstýrinum skildi seg frá tann tíð tað var?

Thorstein Petersen heldur hugaliga á at tala um samgongu og teir, ið hava hildið við teim hesi ár. Men hvussu skal bera til, og hvussu skal hava borið til hjá Loysingarmonnum, sum hava viljað skilnað við Danmark, at hava hildið við og at halda við Fólkaflokkinum og Sjálvstýrisflokkinum, sum ikki vilja skilnað við Danmark? Fólkaflokkurin hevur sagt seg at vera ein tjóðskaparflokkur, t. v. s. tað nationala hevur verið fremst

á hansara stevnuskra, men nettupp tí kaan Loysingarmaðurin ikki kenna nakran felagsskap við Fólkaflokksmonnum, tí teirra hugsan viðvíkjandi Føroya stjórnarskipan er so heilt ójovn. Fólkaflokksmáðurin vil hava eina fría stjórnarstøðu, men hann vil ikki »kvetta« ella »kuta«, hann vil hava eitt slags »Samband«. (Hatta orðið má hann hoyra fyri sær, sum ikki vil reina loysing, tí tann, sum vil hava ein vissan felagsskap við annað land, hann er »Sambandsmaður«). Loysingarmaðurin aftur imóti vil ongan politiskan felagsskap hava. Hann vil, at hansara land skal sæta sær og ongan hava at styðja seg at. Annað er, um Loysingarmaðurin og Fólkaflokksmáðurin hava somu áskoðan viðvíkjandi samfelagsskipan — øllum hesum, sum viðvíkir figgjarskapi ella tí sosiala. So kunnu menninir ganga í »samgongu«.

Tað er eisini so áhugavert at siggja í hesum nevnda Dagblaði 3. juli, at formaður Fólkaflokkssins Jóannes Patursson mælir øllum Føroyingum til at seta sín kross við deild II á fólkaatkvøðulistinum, »tá tað er so greffliga orðað við »lesrivelse«, meðan Thorstein Petersen, næstformaður flokksins, er so rúmligur, at hann hevur tvinnar vegir til veljarar sínar: Tey, ið ikki hava ynskt kvetting ella kutning, seta nei fyri stjórnaruppskotinum, og hetta eru sjálvandi Fólkaflokk- og Sjálvstýrisfólkini. Loysingarmonnum mælir hann sjálvandi til, tí hvat skulu teir annað, at seta x við »Løsrivelse«. — Vit hava hug at spyrja, hvat ið nú harra Thorstein Petersen hevur væntað at fáa burtur úr øllum hesum ruðuleika. Føroya fólk valdi og sendi menn niður til Danastjórn at fáa eina greiða á hesi ólukksálugu trætu, sum ligið hevur á okkara landi og fólk og øst tað upp í vangi og hevur stegdað og hindrað øllum sonnum framburði. Menn komu aftur við hesum stjórnaruppskoti frá donsku stjórnini. Sendimenn bóru boð, donsk bløð bóru boð, at longri kundi Danastjórn, hin núsitandi ihvussu so var, ikki toyggja seg. Skuldi nakar felagsskapur vera millum Føroya og Danmarkar, mátti hann standa innanfyri rammurnar á hesum tilboði.

Stjórnaruppskotið varð lagt fyri Tingið. Eingin semja fekkst um nakað annað. So menn vóru vist noyddir at endanum at leggja tað fram fyri Føroya fólk, tí tveita tað aftur á Danir, og tað ikki var lagt fram til atkvøðu, bar ikki til. Loysing frá Danmark varð sett í hitt borðið, fyri at tey, ið slíkt høvdu haft í kvittanum, eisini kundu koma fram at. Uppskotið frá Fólkaflokksmonnum kundi aldrin gera annað enn flekja støðuna meira, hadani fekkst einki úrslit. Og um vit nú nokta stjórnaruppskotið og ein partur stemmar fyri loysing, hvat verður so úrslitið? Einki viðhald til uppskotið og einki til loysing, hvørja støðu koma vit í tá? Sjálvssýrissinnað fólk vildi havt eitt rúmligari tilboð frá Danastjórn, men tað er ringt at siggja, hvussu tað skal fáast. Og verður alt felt, havna vit ivaleyst aftur í hina gomlu sambandsstøðuna, tá ið vit ikki høvdu »fráskrivað okkum

landið«, men tó einki vald høvdu. Dáma monnum betri tað? Ella er tað rætt, sum summir halda, at vissir menn einki úrslit nakratið hava viljað havt. Teir hava hesa farnu tíð talað og rætt, sum teir, ið hava viljað loyst øll bond við Danmark, og nú vilja teir ikki sleppa øllum endum, men hava onkun eftir at halda í. Fólkaflokksmenn og Sjálvstýrismenn eru so stutt ein innballað »sambands-samgonga«. Teirra sjálvstýriskrav og sjálvstýrisuppskot eru líka so kám, sum tey altíð hava verið. Eingin figgjarættan verður ávist. Einki grundarlag hvørki fyri loysing ei heldur fyri einum rúnum sjálvstýri. Føroya fólk fær borðreitt eina so ógreiða og óvissa mannagongd, at tað veit hvørki út ella inn. Tað má tí heldur royna at fáa sær fast undir føti og halda eina leið, sum gongulig tykist at vera.

Hvat er munurin á einum brúksfelag, andeils-virki og á einum privatum virki ella einum partafelag?

Hví gera javnaðarmenn seg til talsmenn fyri at ganga ta ko-operativu leiðina fram um ta privatkapitalistisku?

Eitt brúksfelag er ein handilskapur, har ið tær brúkandi menniskjurnar eru gingnar saman um ta skipan, at ágóðin av söluni, tann ágóðin, ið kann verða útbýttur uttan at nerva handilin og virkið, skal býstast millum brúkararnar ikki í mun til peningin, sum er settur í handilin, men í mun til peningarnøgðina, ið brúkarin hevur keypt fyri.

Sama er við framleiðslusamgongu á andeilsgrundarlagi: Hin møguligi ágóðin av framleiðsluni, ið fellur til útbýtingar, verður at býta millum »producentarnar« í mun til tað, ið viðkomandi hevur selt fyri.

Hitt privatkapitalistiska virki er skipað soleiðis, at ágóðin, ið býttur verður út, verður at falla til tann pening, ið maður hevur sett í virkið. Ein kapitalistur kann so stutt fáa stórt og við hvørt — tá ið hann eigur allan peningin í virkinum — fáa allan ágóðan uttan at hava nórði ein fingur ella handlað tað minsta við virkið.

I ko-operasjonini liggur altovs hugsjónin um, at tann við-

virkingi og luttakandi í virkinum skal fáa av ágóðanum í mun til sína arbeiðs- og handilsluttaking, skal altovs njóta fruktirnar av sínum egna virki.

I teirri privatkapitalistisku hugsjónini goymist tann hugsjónin, at ikki hin arbeiðandi og í virkinum luttakandi, men kapitalurin fáa ágóðan.

Her er ein aðalmunur. Eingin arbeiðsmaður ella fiskimaður ella embætismaður ella skulalærari ella nakar, hvør tað nú er, sum livir av sínum arbeiði, skuldi kunna ivast í, hvørja leið hann vil styðja, ta ko-operativu ella ta privatkapitalistisku.

Ein landsfylking um ko-operasjonina! má vera herrópið millum fiskimenn og arbeiðsmenn og øll, ið eru arbeiðandi og ikki livja av kapitalrentu.

P. M. Dam.

Tit fáa

bestu málingina hjá okkum.

M. P. Jacobsens mláarabúð.